

BÜYÜMEYE NET DIŞ TİCARETTEN POZİTİF YATIRIMLARDAN NEGATİF KATKI

Ozan Bakış¹ ve Hamza Mutluay²

Yönetici Özeti

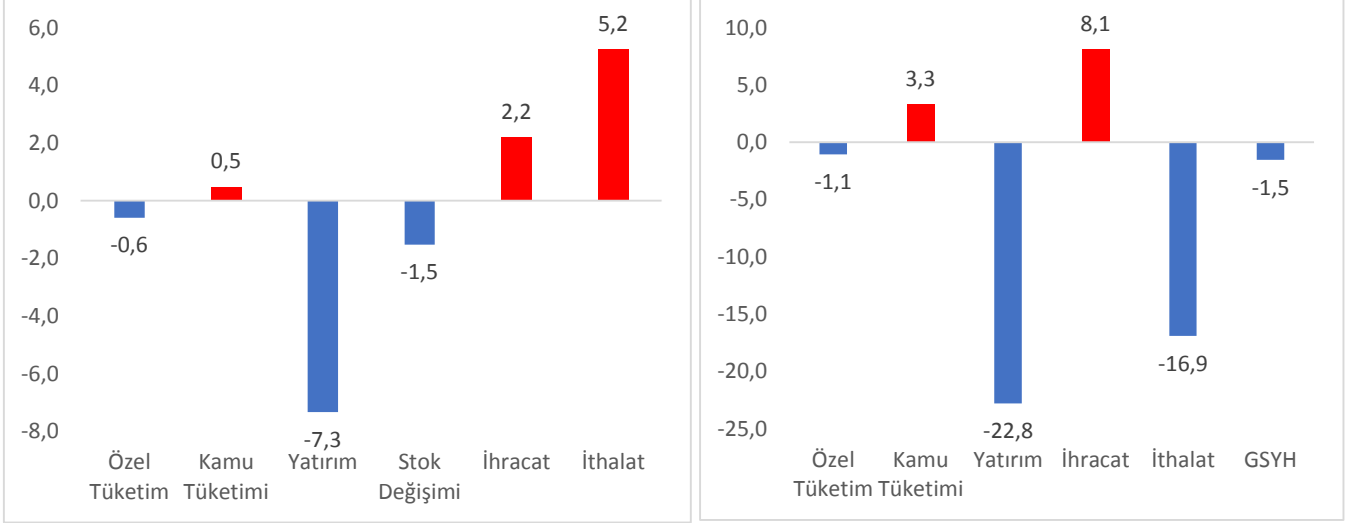
2019 yılının ikinci çeyreğinde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlarla bir önceki çeyreğe kıyasla yüzde 1,2 oranında artarken geçen yılın ikinci çeyreğine kıyasla yüzde 1,5 küçüldü. Yılda yıla büyümeye en fazla negatif katkı eksi 7,3 yüzde puan ile yatırım kaleminden geldi. Net dış ticaretin katkısı ise pozitif olmaya devam ediyor: ihracatın katkısı 2,2 yüzde puan olurken, ithalattaki düşüş devam ettiği için ithalat katkısı 5,2 yüzde puan ile oldu.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış verilere baktığımızda durumun nispeten daha iyi olduğunu görüyoruz. Çeyreklik bazda özel tüketim, kamu tüketimi, ihracat ve stok değişiminin büyümeye pozitif katkı yaptığını görüyoruz. Stok değişiminin ekonominin kötü gittiği bir dönemde pozitif katkı yapması düşük talebe rağmen üretimin devam ettiği, dolayısı ile geleceğe dönük üretici beklentilerinin iyi olduğu şeklinde yorumlanabilir. Diğer taraftan yatırımlardaki düşüşün devam ediyor oluşu gelecek dönem GSYH büyümeleri için kaygı verici.

¹ Betam, ozan.bakis@eas.bau.edu.tr

² Betam, hamza.mutluay@eas.bau.edu.tr

Şekil 1: GSYH alt kalemlerinin 2019 2. çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre büyümeye katkıları (sol şekil) ve büyüme oranları (sağ şekil)

Kaynak: TÜİK, Betam.

Özel tüketim toparlanıyor

Geçen yılın aynı çeyreğine göre birinci çeyrekte yüzde 5'e yakın azalan özel tüketim ikinci çeyrekte de yüzde 1,1 azaldı. Büyümeye yaptığı katkı ise bir miktar iyileşmekle birlikte eksi 0,6 yüzde puan oldu (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlara baktığımızda ise özel tüketim artışının ve büyüme katkısının aratarak devam ettiğini görüyoruz. İlk çeyrekte büyümeye sadece 0,8 yüzde puan katkı yapan özel tüketim ikinci çeyrekte 1,7 yüzde puan katkı yaptı (Tablo 2).

Tablo 1: GSYH alt kalemlerinin 2019 1. ve 2019 2. çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre büyüme oranları ve büyümeye katkıları

	2019Q1		2019Q2	
	Değişim (%)	Katkı (%)	Değişim (%)	Katkı (%)
Özel Tüketim	-4.8	-2.8	-1.1	-0.6
Kamu Tüketimi	6.6	1.0	3.3	0.5
Yatırım	-12.4	-3.8	-22.8	-7.3
Stok Değişimi		-8.8		-1.5
İhracat	9.2	2.5	8.1	2.2
İthalat	-28.9	9.7	-16.9	5.2
GSYH	-2.4		-1.5	

Kaynak: TÜİK, Betam

Tablo 2: GSYH alt kalemlerinin 2019 1. ve 2019 2. çeyrekte bir önceki çeyreğe göre büyüme oranları ve büyümeye katkıları (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış)

	2019Q1		2019Q2	
	Değişim (%)	Katkı (%)	Değişim (%)	Katkı (%)
Özel Tüketim	1.4	0.8	3.0	1.7
Kamu Tüketimi	3.1	0.5	1.9	0.3
Yatırım	-5.0	-1.4	-7.4	-2.0
Stok Değişimi		0.4		0.6
İhracat	-3.7	-0.9	4.5	1.3
İthalat	-6.8	2.3	2.7	-0.7
GSYH	1.6		1.2	

Kaynak: TÜİK, Betam

Yatırımlardaki düşüş artarak devam ediyor

Geçen yılın aynı çeyreğine göre yatırımlar 2019 yılı birinci çeyrekte yüzde 12,4, ikinci çeyrekte ise yüzde 22,8 azaldı. Yatırımları yıllık büyümeye katkı ise eksi 3,8 yüzde puandan rekor artışla eksi 7,3 yüzde puana çıktı (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlara baktığımızda ise yine benzer bir durum görüyoruz. Yatırımlardan çeyreklik büyümeye olan katkı ilk çeyrekte eksi 1,4 yüzde puan iken ikinci çeyrekte bu katkı eksi 2 yüzde puana çıkıyor (Tablo 2).

Stok değişiminde toparlanma³

Yıllık bazda 2019 yılının birinci çeyreğinde eksi 8,8 yüzde puan olan stok değişimlerinin büyümeye katkısı, 2019 yılı ikinci çeyrekte eksi 1,5 yüzde puan olarak gerçekleşti (Tablo 1). Çeyreklik büyümeye bakıldığında da mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış stok değişiminin büyümeye ilk çeyrekte 0,4, ikinci çeyrekte ise 0,6 yüzde puan pozitif katkıda bulunduğunu hesaplıyoruz (Tablo 2).

³ TÜİK yeni milli gelir serilerini hesaplararken zincirleme hacim endeksi yöntemini kullanıyor. Zincirleme yöntemde hem toplamsallık sorunu olduğu hem de "stoktaki değişiklikler" kalemi için zincirlenmiş endeks türetilmediği için stok değişiminin büyümeye katkısı kolayca hesaplanamamaktadır. Zincirleme hacim endeksi yaklaşımında stok değişimi kaleminin büyümeye katkısının nasıl hesaplanacağını kısa süre önce yayınladığımız araştırma notunda detaylı olarak tartışmıştık (bkz. Betam Araştırma Notu 17/217).

Net dış ticaretin pozitif katkısı devam ediyor

2019 yılının birinci çeyreğinde yıllık bazda yüzde 9,2 artan ihracat ikinci çeyrekte de benzer şekilde yüzde 8,1 arttı. Bu artışların büyüme katkıları da 2 yüzde puanın üzerinde oldu. İthalattaki azalış ise sönmümlenerek devam ediyor. İlk çeyrekte yüzde 29'a yaklaşan ithalat azalışı ikinci çeyrekte yüzde 17'nin biraz altında kaldı. Bu ithalat azalışlarının büyüme katkıları ise sırası ile 9,7 yüzde puan ve 5,2 yüzde puan oldu (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlara baktığımızda ise hem ihracat hem de ithalatın ilk çeyrekte azaldığını ikinci çeyrekte arttığını görüyoruz. Buna rağmen, güçlü ihracat artışı sayesinde net dış ticaretin büyümeye pozitif katkı yapıyor (Tablo 2).

Kamu harcamalarına sınırlı artış

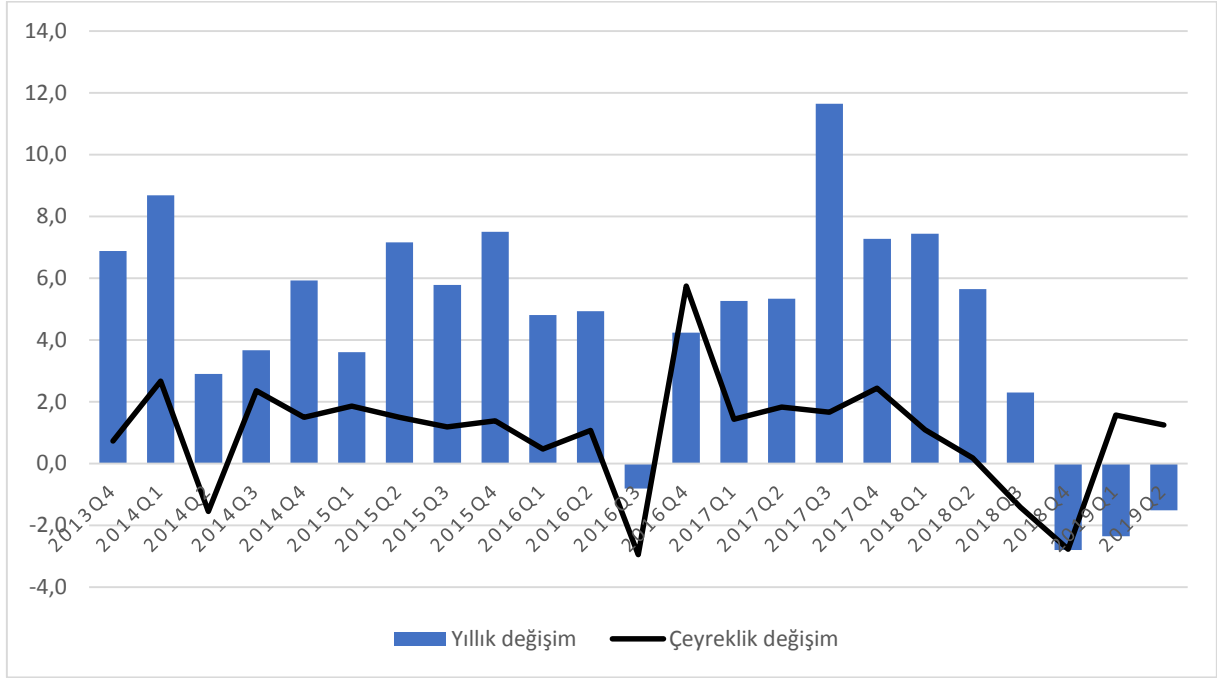
Geçen yılın aynı çeyreğine göre 2019 yılı birinci çeyrekte yüzde 6,6 artan kamu tüketimi ikinci çeyrekte sadece yüzde 3,3 arttı. Bu artışların büyümeye katkısı ise sırası ile 1 ve yarım yüzde puan oldu (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış çeyreklik büyüme rakamlarına baktığımızda ise kamu tüketiminin 2019 yılı birinci çeyrekte yüzde 3,1 arttığını, büyümeye ise 0,5 yüzde puanlık katkı yaptığını hesaplamıştık. 2019 yılı ikinci çeyrekte kamu tüketim harcamaları 2019 yılı birinci çeyreğe göre 1,9 yüzde puan artarak büyümeye sadece 0,3 yüzde puan katkı yapmıştır (Tablo 2).

Büyümenin geleceği

Gelecek dönemler büyümesi ile ilgili olarak çelişkili sinyaller olduğunu belirtmeliyiz. Bir yandan hem yıllık hem de çeyreklik bazda yatırımlar azalmaya devam ediyor. Bu gelecek dönem büyümesi için kötü işaret. Fakat diğer yandan hem özel tüketim toparlanma sinyalleri veriyor hem de stok değişimi çeyreklik bazda pozitif katkı yapıyor. Bunu, üreticilerin gelecek dönemler için olumlu düşündükleri ve üretimi kısımadıkları şeklinde yorumlamak mümkün.

Üç devlet bankasının başlattığı yüzde 1'in altındaki konut faizleri uygulamasının konut satışlarını ve uzun bir süredir gerileyen inşaat sektörünü nasıl etkileyeceği de gelecek dönemler için çok önemli.

Şekil 2: Bir önceki çeyreğe ve geçen yılın aynı çeyreğine göre GSYH büyüme oranları

Kaynak: TÜİK, Betam